Gemeenteraad Borger-Odoorn
Postbus 3
7875 ZG Exloo

31 maart 2022 te Exloo

Onderwerp: Advies n.a.v. verkennende gesprekken Gemeenteraadsverkiezingen 2022

Geachte raadsleden,

Aanleiding en opdrachtverstrekking

Op woensdag 16 maart 2022 hebben de gemeenteraadsverkiezingen plaatsgevonden. In de gemeente Borger-Odoorn is Gemeentebelangen Borger-Odoorn daarbij als grootste partij uit de bus gekomen. De politieke partijen hebben afgesproken dat de grootste partij de verkenner naar voren schuift. Gemeentebelangen heeft mij gevraagd om deze rol op mij te nemen. In de officiële opdrachtverstrekking, d.d. 17 maart 2022, en ondertekent door alle acht lijsttrekkers, is mij het volgende gevraagd:

Advies uit te brengen aan de gemeenteraad over de vorming van een coalitie die kan rekenen op een vruchtbare en constructieve samenwerking met de raad. In dit advies komt terug welke coalities kansrijk zijn, gebaseerd op de kansen en uitdagingen voor Borger-Odoorn in de komende 4 jaar. Ook is mij gevraagd advies te geven over de vervolgstappen, mijn advies te voorzien van een analyse en onderbouwing en dit te presenteren aan de raad.

Agenda verkennende gesprekken

De agenda voor de verkennende gesprekken met de verschillende partijen bestond uit de volgende vragen:

- Hoe interpreteert men de verkiezingsuitslag?
- Welke coalitie is naar mening van de partijen het meest kansrijk?
- Welke partijen sluit men eventueel uit voor coalitievorming?
- Wat zijn de belangrijkste opgaven/thema's voor de komende 4 jaar?
- Wat zijn breekpunten?
- Hoe ziet men de samenwerking in en met de raad?
- Hoe ziet men de bestuurscultuur?
- Waar zou een formateur naar mening van de partijen aan moeten voldoen?

De 1e gespreksronde heeft plaatsgevonden op zaterdag 19 maart en op maandagochtend 21 maart. Op donderdagavond 24 maart heeft een 2de gespreksronde plaatsgevonden met VVD, CDA en ChristenUnie om te komen tot een zo goed en zorgvuldig mogelijk advies voor kansrijke coalities.

Dit is gecommuniceerd met alle fracties om zo open en transparant mogelijk te zijn over het verloop van het proces.

Ik heb de gesprekken ervaren als open en plezierig. Inhoudelijk blijven de gesprekken vertrouwelijk. Mijn terugkoppeling zal op hoofdlijnen zijn en waar ik dat nodig acht geef ik een aantal aandachtspunten mee voor het vervolg.

Hoe interpreteert men de verkiezingsuitslag?

Over het algemeen zien partijen Leefbaar Borger-Odoorn en PvdA als winnaars van de verkiezingen. Leefbaar Borger-Odoorn door de zetelwinst van 2 naar 3 en PvdA gezien het procentueel aantal meer stemmen dan in 2018. Ook CDA heeft het procentueel goed gedaan. Verder zien partijen dat het aantal zetels voor lokaal gelijk is gebleven en er alleen een zetelverschuiving heeft plaatsgevonden tussen Gemeentebelangen en Leefbaar Borger-Odoorn. Landelijk is lokaal overigens gegroeid.

Coalitievorming

Met alle partijen is gesproken over samenwerking in de breedste zin van het woord. Terugkijkend op de samenwerking in de afgelopen vier jaar en vooruitkijkend naar de komende vier jaar. Ook de bestuurscultuur is daarbij onderwerp van gesprek geweest. De wensen en behoeftes van partijen zijn daarin meegenomen.

Vooruitkijkend naar de komende vier jaar geven vrijwel alle partijen aan dat stabiliteit en vertrouwen randvoorwaardelijk zijn binnen de nieuw te vormen coalitie. Meerdere partijen geven aan te streven naar een coalitieakkoord wat zo raadsbreed mogelijk gedragen wordt. Een stevig debat in de raad hoort daarbij als er maar naar elkaar geluisterd wordt, ieder raadslid zijn/haar visie kan weergeven, positief of kritisch. Bovendien kunnen inwoners dan ook beter begrijpen hoe er tot besluitvorming wordt gekomen.

In het verlengde daarvan is sterk naar voren gekomen dat de nieuwe coalitie (en in het verlengde daarvan het nieuwe college) vooral daadkrachtig moet zijn, keuzes durft te maken. Ook vinden een aantal partijen dat de raad meer zichtbaar mag zijn naar buiten toe, dat wil zeggen benaderbaar/bereikbaar voor de inwoners van Borger-Odoorn, letterlijk de raadsleden bij naam kennen.

Alle partijen hebben aangegeven bestuursverantwoordelijkheid te willen dragen. Wel zijn er een aantal partijen die van mening zijn om in eerste instantie wat meer op gepaste afstand te moeten staan gezien de verkiezingsuitslag.

Een meerderheid van de partijen is van mening dat PvdA en Leefbaar Borger-Odoorn, gezien de verkiezingsuitslag, een rol zouden moeten spelen in de coalitievorming.

Op grond van de opdracht aan mij als informateur, de gesprekken en bovenstaande samenvatting zie ik op dit moment maar één kansrijke coalitie als optie namelijk een coalitie van:

1. PvdA - Leefbaar Borger-Odoorn - VVD - CDA - ChristenUnie

Deze 5 partijen hebben wederzijds aangegeven vertrouwen in elkaar te hebben om coalitievorming te onderzoeken. Getalsmatig heeft deze coalitie 12 zetels. Dit geeft voldoende stabiliteit wat ook terugkomt als wens bij meerdere partijen. In de verkennende gesprekken is naar voren gekomen dat partijen uitgaan van vier wethouders. Dit sluit aan bij de grootte van de gemeente en sluit ook aan op de gemeentewet, artikel 36.

Op basis van de verkenning zie ik op dit moment geen mogelijkheden voor een kansrijke coalitie met Gemeentebelangen als grootste partij binnen Borger-Odoorn. Meerdere partijen hebben aangegeven niet genoeg vertrouwen te hebben in een constructieve samenwerking met Gemeentebelangen binnen een coalitie.

Conclusie en vervolgstappen

Kortom:

- Ik adviseer PvdA, Leefbaar Borger-Odoorn, VVD, CDA en ChristenUnie met elkaar in gesprek te gaan over het vormen van een mogelijke coalitie.
- Gezien de wens van meerdere partijen om te komen tot een coalitieakkoord wat raadsbreed gedragen wordt adviseer ik partijen samen af te spreken hoe daar vorm aan te geven. Het concept bestuursakkoord bespreken in de raad en de input van de raad daarin mee te nemen kan een middel zijn.
- Voor de formatiefase adviseer ik, mede op basis van de input van partijen, te kiezen voor een "stevige" formateur die ervaren is in het politieke en bestuurlijke domein, in staat is op eenvoudige wijze verbinding te maken met partijen, goed kan doorvragen, kan sturen naar visie/besluitvorming en goede communicatie in het proces voorstaat. Ik denk daarbij aan iemand die regionale "roots" heeft zodat hij/zij goed kan aanvoelen wat er leeft in deze regio. Te denken valt aan een (oud) gedeputeerde die op afstand staat van de partijen. Om voortgang in het proces te houden adviseer ik de partijen om te besluiten dat de grootste partij in het formatieproces de formateur voordraagt, net als bij de verkenning. In bovenstaand advies voor een coalitie, zal dat de PvdA zijn.
- Het is aan te raden aandacht te hebben voor een goede overdracht van de informatiefase naar de formatiefase. De griffier kan hierin een belangrijke rol spelen als procesbewaker. Als verkenner ben ik waar nodig beschikbaar om de overdracht vanuit mijn rol goed te laten verlopen.

Samenvatting belangrijkste opgaven/thema's voor de komende 4 jaar

Geen officieel onderdeel van de opdracht, maar wel meegenomen als vraag tijdens de verkenning, is waar de prioriteit voor partijen ligt qua opgaven en thema's. Ik vind het belangrijk om, vanuit de verkenning, een aantal onderwerpen onder de aandacht te brengen en adviseer om dit als input mee te nemen in de formatiefase. Ik heb daarin de input van alle partijen proberen weer te geven, passend bij de ambitie om de wensen van alle partijen mee te wegen in een coalitieakkoord. Uiteraard geven de partijprogramma's van de verschillende partijen het complete beeld weer.

Wonen

Er is een woonvisie maar meerdere partijen geven aan dat hier nu knopen doorgehakt moeten worden en er dus daadkracht is vereist in de nieuwe coalitie op dit thema. Dit thema vraag veel aandacht volgens partijen.

Alternatieve woonvormen/opties/kansen
Het buiten de kaders durven denken als het gaat om nieuwe woonvormen (knarren hof, coöperaties, Tiny houses, levensloopbestendig bouwen, erfdelen) is veel naar voren gekomen maar ook waar wel/niet nieuw te bouwen, in welke vorm maar ook de invloed van de omgevingswet op de daadwerkelijke uitvoering.

Sociaal domein

Het woord "Preventief" komt sterk terug in de gesprekken.

Begroting
Dit betreft meer dan de helft van de begroting. Meten is weten met een dashboard. Het dashboard is vaker genoemd.

Focus op aanpak van (energie) armoede
Denk ook aan overerfbare armoede maar ook verschillen tussen Veen en Zand. Borger-Odoorn neemt deel aan de Regiodeal Zuid en Oost-Drenthe wat gaat over het versterken van de welvaart in brede zin. Hier liggen kansen om niet zelf steeds het wiel uit te vinden maar juist van elkaar te leren. Zo kom je sneller in de actiemodus. Ik heb ook hier sterk de behoefte gevoeld van partijen voor daadkracht en actie op dit dossier. Actieve deelname in de regiodeal lijkt kansen te kunnen bieden hier een bijdrage aan te leveren, volgens de persoonlijke mening van de verkenner. https://www.regiodealzuidoostdrenthe.nl

Zorg
Partijen kijken over het algemeen breed naar dit thema. Of het nu gaat om jongeren of ouderen, dat maakt niet uit. Ook hier wordt een dashboard genoemd als meetmiddel. Zie ook "begroting". Als middel om hierin stappen te maken wordt o.a. het Regenboogmodel genoemd. Een dashboard wordt gezien als doorontwikkelingsmodel.

Sport en bewegen
De toegankelijkheid voor iedereen om te kunnen sporten, qua locatie maar ook financieel wordt vaker genoemd.

Klimaat/Duurzaamheid

Klimaat/Duurzaamheid geeft een breed spectrum van mogelijkheden maar ook visies hierop zijn in keuzes divers. Dit raakt wonen (stikstofuitstoot) maar ook de energietransititie, (energie) armoede, toerisme, evenementenbeleid en de agrarische sector etc. Het nader uitwerken van een visie hierop lijkt wenselijk.

Agrarische sector

Op dit thema merk ik op dat er nog veel verschillende gedachtes zijn over hoe hiernaar te kijken in de toekomst. De behoefte aan een visie hierop is naar voren gekomen.

Onderwijs

In verband met de klimaatbeheersing/huisvesting binnen scholen wordt er inmiddels gewerkt aan een meerjareninvesteringsplan. Echter oproep van partijen om ook wel te beginnen met wat nu speelt en nodig is.

Burgerinitiatieven

Het stimuleren van zelfredzaamheid is een thema wat veel terugkomt in de programma's. Bijvoorbeeld door dorpsbudgetten en het stimuleren van coöperatieve lokale samenwerkvormen maar ook het ondersteunen en stimuleren van verenigingen. Continuering en uitbouwen lijkt een speerpunt te zijn bij veel partijen.

Toerisme

Ik merk op dat er nog veel verschil van opvatting bestaat over dit thema. Uitbreiden, behouden, uitbouwen (kleinschalig) toerisme, wel/niet verhogen toeristenbelasting.

Divers

Minder vaak genoemd in de gesprekken maar wel genoemd zijn de volgende punten:

- Ambtelijk apparaat: zorg over formatie versus thema's. Vaak gaan extra dingen ten koste van iets anders. Wat is er mogelijk qua formatie wanneer thema's worden uitgebreid?
- Bereikbaarheid van de gemeente voor inwoners is nog winst te behalen
- Wel/niet verdubbelen N34
- Creëren van werkgelegenheid
- Vergroening dorpen/aandacht voor bermen en groen

Tot slot

Ik dank partijen voor de prettige en open gesprekken. Speciale dank gaat uit naar de plaatsvervangend griffier Indra Oosting voor de ambtelijke ondersteuning evenals griffier Femke Koekoek. Dit is voor het bewaken van het proces zeer waardevol geweest.

Ik wens partijen veel succes bij het vormen van een coalitie (en in het verlengde een college) alsmede het samensmeden van een constructieve raad voor de komende vier jaar.

Johan van Tiel
Verkenner/Informateur